

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 568/2022-14

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], právne zastúpeným JUDr. Jindřichom Stoszekom, advokátom, Černyševského 26, Bratislava, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 7Cdo 9/2020 z 25. júna 2020 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 11. septembra 2020 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie. Zároveň žiada náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a pripojených príloh vyplýva, že sťažovateľ v procesnej pozícii žalobcu sa žalobou podanou na Okresnom súde Bratislava IV (ďalej len „okresný súd“) domáhal proti žalovaným náhrady škody, odstránenia vchodového schodišťa a vykonania opatrenia, aby odtokové pomery na ich pozemku boli dané do pôvodného stavu. Okresný súd rozsudkom č. k. 6C/273/2013 z 24. marca 2016 žalobu sťažovateľa zamietol (I. výrok), uložil mu povinnosť zaplatiť žalovanej v 1. rade náhradu trov právneho zastúpenia (II. výrok) a žalovanej v 2. rade náhradu trov konania nepriznal (III. výrok).

3. Proti rozsudku okresného súdu podal sťažovateľ odvolanie, o ktorom rozhodol Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 8Co/269/2016 zo 14. mája 2019 tak, že rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil (I. výrok) a žalovaným v 1. a 2. rade náhradu trov odvolacieho konania nepriznal (II. výrok).

4. Proti rozsudku krajského soudu podal stěžovatel dovolanie podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), o ktorom rozhodol najvyšší súd tak, že dovolanie ako neprípustné odmietol podľa § 447 písm. c) CSP.

II.

Argumentácia stěžovateľa

5. Po zhrnutí skutkového stavu a priebehu konania pred všeobecnými súdmi podstatnú časť ústavnej sťažnosti tvorí osobné vyjadrenie stěžovateľa optikou právneho laika, podľa ktorého boli porušené jeho základné ľudské práva v čl. 12 ods. 4 ústavy, bola mu spôsobená ujma na právach (súdne poplatky), pretože uplatňoval svoje základné práva a slobody. Súčasť jeho vyjadrenia ďalej predstavuje:

- a) popis a genéza skutkového stavu v jeho susedskom spore;
- b) poukaz na protiprávne konanie žalovaných;
- c) spôsob vedenia pojednávania pred okresným súdom, najmä na to, že sa po úvodnom slove nemohol k veci viac vyjadriť;
- d) upriamenie pozornosti na svoje námietky (prevažne skutkového charakteru, pozn.), ktoré sa v rozhodnutí najvyššieho súdu nespomínajú.

6. V ďalších častiach ústavnej sťažnosti stěžovateľ akcentuje porušenie jeho základných práv na spravodlivý proces a súdnu ochranu nespravodlivými rozhodnutiami, ktoré motivujú protistranu na recidívu protiprávneho konania, zasahovanie do jeho práv a zvýšenie ich intenzity. Konštatuje, že si mal od začiatku zvoliť kvalifikovaného právneho zástupcu, ktorého však nemal, pretože založil svoj názor o porušení jeho práv na základe zjavných, transparentných a preukázaných dôkazov. Vzhľadom na formálny a necitlivý prístup okresného súdu k jeho nekvalifikovaným predstavám o právnych pojmoch a nekvalifikovanom právnom podaní prezentuje širší výklad pojmu súdna ochrana, ktorý by mal obsahovať povinnosť súdu reagovať na zjavne právne nekompetentné úkony účastníka konania a poskytnúť mu takú súdnu ochranu, aby sa preventívne predišlo jeho ujámam pri zjavnej prognóze neúspechu. Podľa názoru stěžovateľa okresný súd moderovaním jeho procesných práv a dispozičných oprávnení konal v rozpore s Civilným sporovým poriadkom. Pri rozhodovaní o trovách neprihliadol na čl. 6 ods. 2 CSP. Ďalej sa domnieva, že okresný súd neaplikoval náležité ustanovenia § 43 a § 104 Občianskeho súdneho poriadku.

7. Vychádzajúc z čl. 6 ods. 2 CSP (prihliadajúc na vek stěžovateľa) a tiež z názoru, že súd musí vykladať a používať ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku a Civilného sporového poriadku v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu, stěžovateľ dáva do protikladu povinnosť súdov v občianskom súdnom konaní poskytovať materiálnu ochranu zákonnosti, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov a prílišný formalizmus pri výklade právnych noriem, ktoré vedú k extrémne nespravodlivému záveru a k porušeniu základných práv a podobne (m. m. I. ÚS 26/2010). Na podklade uvedenej argumentácie sa domnieva, že dovolací dôvod v zmysle § 420 písm. f) CSP bol založený.

8. K inštitútu premlčania stěžovateľ zastáva názor, podľa ktorého mali súdy prihliadnúť na osobitné okolnosti prípadu (rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo 441/2013 a nález ústavného súdu

sp. zn. I. ÚS 414/2012), a to v kontexte zásady výkonu práv v súlade s dobrými mravmi, ktorý umožňuje zmiernovať tvrdosť zákona.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

9. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) uznesením najvyššieho súdu o odmietnutí dovolania sťažovateľa ako neprípustného. Podstata sťažnostnej argumentácie spočíva v požiadavke materiálneho vedenia konania pred okresným súdom, v zohľadnení čl. 6 ods. 2 CSP.

10. Z konštantnej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že samotná otázka posúdenia podmienok na uskutočnenie dovolacieho konania vrátane posúdenia otázky prípustnosti dovolania patrí do výlučnej právomoci najvyššieho súdu ako dovolacieho súdu. Inými slovami, posúdenie tejto otázky je vecou zákonnosti a jej vyriešenie v súlade s ustanoveniami Civilného sporového poriadku, ktoré v zmysle čl. 46 ods. 4 ústavy majú ustanovovať podrobnosti o realizácii základného práva na súdnu ochranu vyplývajúceho z čl. 46 ods. 1 (obdobne čl. 6 ods. 1 dohovoru), v konečnom dôsledku nemôže viesť k záveru o porušení označených práv sťažovateľa (III. ÚS 450/2017). To samozrejme neplatí, ak by najvyšší súd posúdil otázku prípustnosti dovolania ústavne neudržateľne v neprospech sťažovateľa (IV. ÚS 80/2021).

11. Zároveň je vhodné pripomenúť, že cieľom pravidiel týkajúcich sa prípustnosti dovolania je zaistiť riadny výkon spravodlivosti a zvlášť rešpektovať princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím. Dotknuté osoby musia počítať s tým, že tieto pravidlá budú aplikované. Posúdenie splnenia zákonných predpokladov (podmienok) prípustnosti dovolania s negatívnym výsledkom nemôže viesť k záveru o porušení označeného práva sťažovateľa v prípade, ak bolo toto posúdenie vykonané v súlade so zákonom. Postup súdu v súlade so zákonom nemôže byť dôvodom na vyslovenie porušenia práv sťažovateľa. Ústavný súd už pri svojej rozhodovacej činnosti opakovanne vyslovil, že skutočnosť, že sťažovateľ sa s právnym názorom všeobecného súdu nestotožňuje, nemôže viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru, a teda nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť jeho právny názor svojím vlastným. Táto okolnosť nemôže byť dôvodom na vyslovenie porušenia namietaného práva sťažovateľa už aj z toho dôvodu, že ústavný súd nie je opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov (m. m. I. ÚS 528/2020).

12. Výsledkom dovolacieho konania bolo vyslovenie záveru najvyššieho súdu o neprípustnosti dovolania sťažovateľa z dôvodu nedôvodného namietania existencie procesnej vady podľa § 420 písm. f) CSP.

13. Sťažovateľ, v konaní pred ústavným súdom kvalifikovane zastúpený advokátom, namietaním porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj porušenia práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru len vo všeobecnosti konštatuje svoju domnienku, že dovolací dôvod bol podľa § 420 písm. f) CSP založený. Ústavná sťažnosť nie je teda argumentačne koncipovaná tak, aby sa z nej dala vyvodiť príčinná súvislosť medzi posúdením otázky prípustnosti dovolania najvyššieho súdu a porušením označených právach podľa ústavy a dohovoru, pretože absentuje odôvodnenie, teda argumentácia, relevantné námietky a prezentovanie súvislostí týkajúcich sa porušenia označených práv vo vzťahu k napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu.

Sťažovateľ nijako nepolemizuje so závermi najvyššieho súdu o odmietnutí jeho dovolania ani nespochybňuje ústavne akceptovateľný spôsob ozrejmienia dôvodov odmietnutia jeho dovolania.

14. Odôvodnenie návrhu je pritom podľa § 43 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) [(v spojení s § 123 ods. 1 písm. d)] zákonom danou podmienkou konania pred ústavným súdom. V tejto súvislosti ústavný súd už opakovane konštatoval, že zo vzájomnej väzby medzi relevantnými ustanoveniami zákona o ústavnom súde (§ 43 ods. 1 a § 123 ods. 1) vyplýva, že sťažovateľ musí označiť základné práva a slobody, ktorých vyslovenia porušenia sa domáha, nielen označením príslušných článkov ústavy, ale musí ich konkretizovať aj skutkovo (m. m. IV. ÚS 124/08, IV. ÚS 146/08), t. j. uviesť, z akých dôvodov malo dôjsť k ich porušeniu a navrhnúť v tejto súvislosti dôkazy. Ústavný súd stabilne judikuje, že ústavná sťažnosť na porušenie základných práv nemôže byť naformulovaná nedostatočne a neurčito a vytvárať tak priestor pre dohady a dedukcie (III. ÚS 26/2012, III. ÚS 241/2013, I. ÚS 291/2017, IV. ÚS 91/2018).

15. Ústavný súd v snahe autenticky porozumieť sťažovateľovi, teda textu ústavnej sťažnosti ako celku (vrátane jeho laickej časti), bez toho, aby musel dotvárať stav a podstatu toho, o čo mu v konaní pred ústavným súdom ide, identifikoval podstatu jeho námietok; sťažovateľ poukazuje hlavne na nedostatky v materiálnom vedení konania pred okresným súdom, ktoré sa mali prejavovať v jeho poučovaní zo strany súdu (keďže v konaní nebol kvalifikovane právne zastúpený), v zdržaní sa moderovania jeho procesných práv a dispozičných oprávnení. Sťažovateľ tiež namieta neprihliadnutie súdov na čl. 6 ods. 2 CSP pri rozhodovaní o trovách konania a na zásadu výkonu práv v súlade s dobrými mravmi pri rozhodovaní o premlčaní.

16. Ústavný súd je pri rozhodovaní o ústavnej sťažnosti podľa § 45 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) viazaný dôvodmi, ktoré uvádza sťažovateľ, pričom z nich nevyplýva žiaden relevantný ústavnoprávny argument smerujúci k tomu, že by napadnuté rozhodnutie bolo v rozpore so základným právom sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Možno tak konštatovať, že namiesto ústavnoprávnej argumentácie vo vzťahu k napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu sťažovateľ v ústavnej sťažnosti opakuje argumentáciu uvedenú v dovolaní (bod 3 napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, pozn.).

17. Obmedzené možnosti prieskumu napadnutého uznesenia najvyššieho súdu s prihliadnutím na rozsah a obsah námietok sťažovateľa a na už uvedené východiská predznamenávajú úlohu ústavného súdu, ktorou je v danom prípade posúdiť, či najvyšší súd ako súd dovolací napadnutým uznesením nevybočil zo zákonného rámca, a teda či napadnutým uznesením nedošlo k porušeniu sťažovateľom namietaného práva.

18. Ústavný súd sa oboznámil s obsahom napadnutého uznesenia, ktorý v bode 15.1. napadnutého uznesenia odkázal na svoju ustálenú judikatúru (R 111/1998), podľa ktorej nepreskúmateľnosť rozhodnutia nezakladá zmätočnosť a prípustnosť dovolania. Na tomto zotrvalo zjednocujúce stanovisko R 2/2016, od ktorého dovolací súd aj po účinnosti Civilného sporového poriadku [§ 420 písm. f)] nevidí dôvod sa odkloniť. Dovolací súd na základe zjednodušeného a zovšeobecňujúceho odôvodnenia nepovažoval argument sťažovateľa, že rozhodnutie je nepreskúmateľné a zmätočné

za dôvodný (bod 15.3 napadnutého uznesenia najvyššieho súdu), a tak nezistil, že by v prejednávanej veci išlo o extrémny prípad vybočenia z medzí § 420 písm. f) CSP, ktorý by bol dôvodom na uplatnenie ako výnimky druhej vety stanoviska R 2/2016 (bod 15.4 napadnutého uznesenia najvyššieho súdu).

19. Ústavný súd však vo svojej judikatúre už opakovane vyslovil, že sa s uvedeným právnym názorom najvyššieho súdu nestotožňuje, pričom v tomto smere považuje za potrebné doplniť, že aktuálnosť stanoviska po nadobudnutí účinnosti novej právnej úpravy dovolania je potrebné chápať v tom zmysle, že pokiaľ rozhodnutie odvolacieho súdu v podstatných bodoch nespĺňa požiadavky vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, zodpovedá táto okolnosť dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP. Znamená to, že stratilo význam vyčleňovanie z tejto kategórie „inej vady konania“ podľa predchádzajúcej právnej úpravy a taká vada, pokiaľ má znaky uvedené v predchádzajúcej vete, zakladá prípustnosť dovolania podľa dotknutého (v nej označeného) ustanovenia. Včlenením do textu zákona formulácie o práve na spravodlivý proces sa požiadavky na odôvodnenie rozhodnutia neliberalizovali, ale naopak, sprísnil. V konečnom dôsledku zároveň platí, že vo sfére právneho poriadku Slovenskej republiky možno požadovať aj vyšší stupeň ochrany základných práv, než zodpovedá štandardom rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva, ako to vyplýva zo vzťahu dohovoru a zákona podľa čl. 154c ods. 1 ústavy (IV. ÚS 314/2020, I. ÚS 22/2021).

20. Ústavný súd opakuje, že rešpektuje vlastnú diskreciu najvyššieho súdu vo vzťahu k odmietaniu dovolaní, ktoré nespĺňajú podmienky prípustnosti na ich vecné prejednanie. V týchto prípadoch je pochopiteľná tendencia najvyššieho súdu zjednodušiť svoje rozhodnutia, aby mohol efektívne plniť svoju úlohu. Ani pri tejto snahe nemôže byť opomenutá povinnosť rešpektovať práva sporových strán a dodržať zásady spravodlivého procesu, v okolnostiach prípadu právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, a to minimálne v takom rozsahu, aby dovolateľ dostal konkrétne odpovede na jeho podstatné dovolacie námietky (m. n. IV. ÚS 80/2021).

21. Ústavný súd v nadväznosti na už vyslovené kritické závery týkajúce sa odôvodnenia napadnutého uznesenia, predovšetkým v bode 15, poukazuje na svoju stabilizovanú judikatúru, v zmysle ktorej posudzuje spravodlivosť procesu ako celku (m. m. II. ÚS 307/06, II. ÚS 329/2015), a preto k vyhovaniu sťažnosti dochádza zásadne iba v prípadoch, ak dospeje k záveru, že namietané a relevantné pochybenia zo strany príslušného orgánu verejnej moci umožňujú prijatie záveru, že proces ako celok bol nespravodlivý a vzhľadom na to aj jeho výsledok môže vyznievať ako nespravodlivý. K iným dôvodom zakladajúcim záver o zjavnej neopodstatnenosti ústavnej sťažnosti nesporne patrí aj ústavnoprávny rozmer, resp. ústavnoprávna intenzita namietaných pochybení, resp. nedostatkov v činnosti alebo rozhodovaní príslušného orgánu verejnej moci (súdu), ktorá je vždy posudzovaná v kontexte s konkrétnymi okolnosťami prípadu (m. m. I. ÚS 156/2019). Ústavný súd preto nepristupuje k vyhovaniu sťažnosti v prípadoch, keď zo strany orgánov verejnej moci síce k určitému pochybeniu došlo, avšak jeho intenzita a existujúca príčinná súvislosť medzi namietaným porušením ústavou garantovaného práva a jeho dôsledkami na spravodlivosť ako celku nemala podstatný dosah (m. m. IV. ÚS 320/2011).

22. V nadväznosti na uvedené ústavný súd vo vzťahu k sťažnostným námietkam pri predbežnom prerokovaní dospel k záveru, že najvyšší súd v časti jeho odôvodnenia síce pochybil (všeobecné

súhrnné konštatovania v bode 15.3., odkaz na stanovisko R 2/2016), avšak nejde o pochybenie takej intenzity, ktoré má podstatný dosah na spravodlivosť ako celku, a to z dvoch dôvodov.

22.1 Intenzita pochybenia najvyššieho súdu v časti jeho odôvodnenia je zmiernená jeho vyjadrením a vysvetlením, a to vo vzťahu k jeho kľúčovej sťažostnej námietke týkajúcej sa extenzívneho výkladu práva na súdnu ochranu (bod 6 tohto uznesenia), prečo súdy nemohli, ani za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku, poučiť sťažovateľa o naformulovaní správneho znenia petitu žaloby alebo okruhu účastníkov (bod 17 napadnutého uznesenia najvyššieho súdu), ktoré nemožno považovať za svojvoľné, nelogické alebo ústavne neudržateľné. Tým, že sťažovateľ dostal konkrétnu odpoveď na jeho podstatnú dovoláciu námietku, bol zachovaný aspoň minimálny rozsah jeho práva na riadne odôvodnenie rozhodnutia. Najvyšší súd si tak splnil svoju povinnosť na takej úrovni, ktorá je ústavne akceptovateľná.

22.2 Ústavný súd nad rámec konštatuje, že z odôvodnenia rozsudku krajského súdu a okresného súdu (dostupných na webovej stránke justice.gov.sk) na základe dostatočne vykonaného dokazovania rôznymi dôkaznými prostriedkami (znalecký posudok, listy vlastníctva, stavebné povolenie, výsluchy strán sporu) vyplýva riadne odôvodnený právny názor súdov, že v konaní nebolo preukázané porušenie konkrétnej zákonom stanovenej povinnosti žalovanými, ktoré by opodstatňovalo vznik náhrady škody pre sťažovateľa. Preto s ohľadom na okolnosti prerokúvanej veci v konaní pred všeobecnými súdmi, keď sa už okresný súd a krajský súd jasne a zrozumiteľne vo svojich rozhodnutiach vysporiadali s podstatnými okolnosťami vo veci samej, ústavný súd konštatuje, že intenzita už identifikovaného pochybenia najvyššieho súdu a predovšetkým dôsledky tohto pochybenia nemajú podstatný dosah na spravodlivosť procesu ako celku (m. m. II. ÚS 307/06). Pochybenie nedosahuje takú relevanciu zo strany najvyššieho súdu aby bolo možné prijať záver, že proces ako celok bol nespravodlivý.

23. Ústavný súd aj napriek identifikácii pochybenia najvyššieho súdu v kontexte konkrétnych okolností prípadu konania pred všeobecnými súdmi ako celku považuje napadnuté uznesenie najvyššieho súdu za ústavne konformné. V zmysle svojej judikatúry považuje za protiústavné a arbitrárne tie rozhodnutia, odôvodnenie ktorých je úplne odchylné od veci samej alebo aj extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06), o čo v okolnostiach prerokúvanej veci zásadne nešlo.

24. Za zjavne neopodstatnenú považuje ústavný súd takú sťažnosť, keď uplatnené námietky nie sú spôsobilé spochybníť ústavnosť napadnutých rozhodnutí, tak je to aj v tomto prípade. Namietaným konaním nedošlo k porušeniu sťažovateľom označených základných práv, a preto je ústavná sťažnosť zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietnutá.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. októbra 2022

Miloš Maďar
predseda senátu